

สรุปบทเรียน แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน 2567

โดย นาย วินิต วาริอุตมทรัพย์ ตำแหน่ง
เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน สังกัด สถานีพัฒนาที่ดินนครราชสีมา

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

- เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้

เนื้อหาบทเรียน

- ความสำคัญของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- หลักการบันทึกข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- หลักการคัดเลือกพื้นที่และรูปแบบการก่อสร้าง
- กระบวนการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

สรุปเนื้อหาบทเรียน

ความสำคัญของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในหลักการ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมพัฒนาที่ดิน จัดทำโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2547 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ บรรเทาปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลนน้ำและเพิ่มรายได้ ให้เกษตรกร ซึ่งจะพิจารณา ศักยภาพของพื้นที่ในการกักเก็บน้ำ คุณภาพของน้ำรวมทั้งความพร้อม ของเกษตรกรในการกำหนดพื้นที่ขุด สระน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ในการออกค่าใช้จ่าย 2,500 บาทต่อบ่อ

การบันทึกฐานข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

โปรแกรมได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบันทึกข้อมูลการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย โครงการไปจนถึงการสรุปข้อมูลความสำเร็จของการดำเนินโครงการ มีเครื่องมือต่างๆ ช่วยให้การดำเนินงาน สามารถทำได้สะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และตรวจสอบได้

ระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับ ผู้ใช้งาน 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) เกษตรกรลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เพื่อขอรับการคัดเลือกเข้าร่วม โครงการ หากได้รับการคัดเลือกจะมีเจ้าหน้าที่ติดต่อเพื่อจัดทำสัญญาและดำเนินการขุดแหล่งน้ำ
- 2) เมื่อสถานีพัฒนาที่ดินได้รับการจัดสรรงบประมาณ จะดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมจากรายชื่อผู้ลงทะเบียนและส่งรายชื่อให้สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตพิจารณา แล้วรวบรวม ข้อมูลส่งไปยังกองแผนงานเพื่อพิจารณาอนุมัติ เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วจะจัดหาผู้รับเหมาทำสัญญา กับเกษตรกรและบันทึกความก้าวหน้าของการดำเนินงานจนแล้วเสร็จ
- 3) สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต จะทำหน้าที่ดูแลภาพรวมการดำเนินโครงการในพื้นที่รับผิดชอบตรวจสอบรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกจากสถานีพัฒนาที่ดินในพื้นที่ และรวบรวมส่งให้กองแผนงาน เพื่ออนุมัติต่อไป
- 4) กองแผนงาน ทำหน้าที่ดูแลภาพรวมการดำเนินโครงการของกรมพัฒนาที่ดิน การจัดสรรงบประมาณ และเป้าหมายให้แต่ละหน่วยงานดำเนินการอนุมัติรายชื่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการและสรุปข้อมูลผลการดำเนินงาน

การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย

- 1) พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร ต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและมีเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือรับรอง การทำประโยชน์ (น.ส.3 น.ส.3 ข.) แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (น.ค. 3 กสน. 5) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01 ส.ป.ก. 4-14 ส.ป.ก. 4-18) ใบจอง (น.ส. 2 น.ส. 2 ก.) พื้นที่ คทช. และพื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกิน ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งเอกสารใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากกรมป่าไม้และกรมอุทยาน
- 2) เป็นพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำหรือแล้งซ้ำซาก
- 3) พื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาตามเงื่อนไขของโครงการ ต้องเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ ในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดินที่มีผลต่อปริมาณน้ำที่จะกักเก็บได้ตามระดับความเหมาะสมของดิน ได้แก่ ความซึมน้ำของดิน (Permeability) ปริมาณหินพื้นผิวที่ไหลอยู่บนดิน ความลาดชันของพื้นที่ไม่ควรเกิน 15% และเป็นดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว เลว และเลวมาก หลีกเลี่ยงพื้นที่ ที่เป็นดินทรายจัด พื้นที่เกลือขึ้นเป็นดินเค็ม พื้นที่ซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่ หากก่อสร้างจะทำให้ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้นาน และทำให้คุณภาพน้ำไม่ดี
- 4) สระน้ำความลึกไม่เกิน 3 เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากปากสระน้ำข้างละ 2 เมตร เช่น ก่อสร้างสระน้ำขนาดกว้าง 25 เมตร ยาว 28 เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการที่มีขนาด กว้าง 29 เมตร ยาว 32 เมตร ส่วนในกรณีขุดสระน้ำลึกเกิน 3 เมตร ต้องเว้นระยะไม่น้อยกว่าที่กำหนดตามกฎหมาย ว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

รูปแบบการก่อสร้าง

กรมพัฒนาที่ดินได้ออกแบบมาตรฐานสระน้ำความจุ 1,260 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งมีความกว้าง ความยาว ความลึก และความลาดด้านข้างที่แตกต่างกัน สามารถคำนวณปริมาณดินขุดโดยการพิจารณาจากตาราง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความกว้าง ความยาว และความลึก ของสระน้ำเมื่อมีปริมาตรดินขุด 1,260 ลูกบาศก์เมตร ที่มีความลาดด้านข้างต่างกัน

กระบวนการดำเนินโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

การรับสมัครเกษตรกร

- 1) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ โดยประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลในพื้นที่
- 2) สำนักรวจความต้องการของเกษตรกร
- 3) เกษตรกรที่สนใจ กรอกรายละเอียดความต้องการลงในแบบฟอร์มความต้องการ
- 4) เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน จัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดลำดับความต้องการ

การตรวจสอบพื้นที่

- 1) การตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้
- 2) การตรวจสอบพื้นที่ที่ทำการขุดสระน้ำว่าเป็นพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทานหรือไม่
- 3) ในส่วนของการตรวจสอบว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำหรือไม่
- 4) พื้นที่ดำเนินการให้มีการจัดกลุ่มเป้าหมายการจัดสรรพื้นที่ก่อสร้าง

การยกเลิก และการสละสิทธิ์เข้าร่วมโครงการ

- 1) กรณีที่ 1 สละสิทธิ์ก่อนทำสัญญา
- 2) กรณีที่ 2 สละสิทธิ์หลังจากทำสัญญา

กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง

- 1) ลงทะเบียนผู้รับเหมา
- 2) บันทึกรายละเอียดสัญญา
- 3) บันทึกรายชื่อเกษตรกรที่ผู้รับเหมารับผิดชอบดำเนินการขุดแหล่งน้ำในไร่นอกเขตชลประทาน

การขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

การติดตามผลการขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

- 1) ตรวจสอบการปฏิบัติงาน
- 2) ออกตรวจงาน (คณะกรรมการฯ หรือกรรมการที่ได้รับมอบหมาย)
- 3) ตรวจสอบผลงาน
- 4) ทำใบรับรองผลการปฏิบัติงาน
- 5) รายงานให้หัวหน้าส่วนราชการทราบและสั่งการ
- 6) การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ และบูรณาการพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กรมพัฒนาที่ดินได้มีโครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน โดยการพัฒนาพื้นที่ให้มีน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และบรรเทาสภาพปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลน

กรมพัฒนาที่ดิน

ขอมอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นายวินิต วาริอุดมทรัพย์

ได้ผ่านการฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ระบบ LDD e-Training

หลักสูตร "แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน"

รุ่นที่ 1/2567 : ตุลาคม 2566 - มีนาคม 2567

(นายปราโมทย์ ยาใจ)
อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน